

Książka posiada wysokie walory naukowe i bez wątpienia należy ją uznać za wartościowe dzieło. Co więcej, stanowi bezcenną pomoc dla wszystkich badaczy zajmujących się dziejami Polski przełomu X oraz XI wieku i nie sposób sobie wyobrazić, by nowe prace poświęcone królowej Rychezie nie odnosiły się do omawianej tu monografii.

rec. Jan Jeż

Arkadiusz S. Więch, *Stary Księgozbiór. Biblioteka Gimnazjum w Dębicy w latach 1900-1932*, Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagellonica”, Kraków 2020, ss. 120.

Biblioteki regionalne działające w miastach prowincjonalnych odgrywały dużą rolę kulturotwórczą dla lokalnych środowisk. Książnice regionalne często wspierały działalność edukacyjną, a także kształtowały pokolenia nowych czytelników. Dla badaczy zajmujących się historią książki niezwykle cenne są prace poświęcone działalności lokalnych bibliotek. W związku z tym warto zwrócić uwagę na pracę Arkadiusza S. Więcha zatytułowaną *Stary Księgozbiór. Biblioteka Gimnazjum w Dębicy w latach 1900-1932*, która została poświęcona historii szkolnej biblioteki I Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Władysława Jagiełły w Dębicy.

Autorem recenzowanej publikacji jest dr Arkadiusz S. Więch, adiunkt w Zakładzie Archiwistyki i Metod Kwantytatywnych Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego, którego zainteresowania badawcze koncentrują się wokół historii archiwów i bibliotek na terenie Galicji, a także historii społecznej oraz nauki w XIX i XX wieku. W najnowszej publikacji autor postawił sobie za cel badawczy odtworzenie na podstawie zachowanych źródeł archiwalnych działalności biblioteki szkolnej gimnazjum w Dębicy w latach 1900-1932.

Prezentowana publikacja składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, a także z zakończenia oraz bibliografii. Ciekawym uzupełnieniem pracy jest aneks prezentujący wykaz książek wchodzących w skład „Starego Księgozbioru” dębickiej książnicy. Tak skonstruowany układ pracy jest czytelny oraz logiczny.

W pierwszym rozdziale *Tradycje biblioteczne w Galicji* został zaprezentowany stan czytelnictwa, a także działające na terenie Galicji w XIX wieku oraz w okresie międzywojennym m.in. prywatne biblioteki ziemiańskie, księgozbiory parafialne, jak również powstałe w XIX wieku czytelnie ludowe. Następnie na zaprezentowanym tle historycznym autor przedstawił działalność biblioteczną w Dębicy. Z kolei w rozdziale drugim *Biblioteki gimnazjalne w Galicji i II Rzeczypospolitej* zaprezentował sytuację bibliotek wspomnianych placówek edukacyjnych. Zaś w trzecim rozdziale *Gimnazjum w Dębicy* ukazał okoliczności utworzenia gimnazjum, a także zarysował historię działalności szkoły do 1939 roku. W dwóch ostatnich rozdziałach (czwartym *Biblioteka i czytelnia* oraz piątym *Księgozbiór*) autor skoncentrował swoją uwagę badawczą na księgozbiorze gimnazjum. Na podstawie zachowanych źródeł oraz sprawozdań ustalił podział zbiorów na bibliotekę profesorską, uczniowską, a także księgozbiór przeznaczony dla ubogiej młodzieży, tj. bibliotekę „pauperum”. Ponadto autor zaprezentował podstawę materialną, a także sposoby powiększania zasobów szkolnej biblioteki. Były to: dotacja gminna, fundusze z opłaty wpisowej płaconej przez uczniów, a także darowizny od osób prywatnych oraz instytucji publicznych. Na podstawie zachowanych

źródeł udało się również odtworzyć wykaz opiekunów poszczególnych księgozbiorów w bibliotece. Zaś na podstawie zachowanych danych statystycznych Arkadiusz S. Więch przedstawił szczegółowo sposób korzystania z biblioteki przez uczniów. Swoje ustalenia zaprezentował w tabelach. Ukazują one dane dotyczące wypożyczania dzieł z księgozbioru polskiego, niemieckiego oraz ruskiego w latach 1907-1914 przez poszczególne klasy gimnazjum. Ponadto w rozdziale tym autor zaprezentował informacje na temat pomieszczenia biblioteki oraz czytelnicy szkolnej. Ostatni rozdział prezentuje księgozbiór gimnazjum. W tym miejscu, jak sam autor zauważa, stanął przed trudnym zadaniem, gdyż nie zachowały się katalogi biblioteczne ani żadne wykazy posiadanych przez gimnazjum książek (s. 60). Niemniej Arkadiusz S. Więch, na podstawie m.in. znajdujących się w sprawozdaniach szkolnych wykazów zakupionych dzieł, a także na podstawie zachowanych zbiorów bibliotecznych tzw. „Starego Księgozbioru”, podjął próbę charakterystyki treściowej szkolnych zbiorów. Niezwykle interesującym dopełnieniem pracy jest zamieszczony w aneksie wykaz 910 pozycji ze wspomnianego „Starego Księgozbioru”, który w przedwojennych szafach bibliotecznych jest obecnie przechowywany w szkolnym muzeum w Dębicy.

Podsumowując, należy wskazać, iż prezentowana publikacja stoi na wysokim poziomie naukowym. Zaś autor w ciekawy oraz przystępny sposób ukazał losy biblioteki gimnazjum w Dębicy. Na podkreślenie zasługuje także dobrze przeprowadzona kwerenda źródłowa, która pozwoliła odnaleźć szereg zachowanych źródeł archiwalnych oraz liczne opracowania naukowe, wśród których nie zabrakło prac wydanych w ostatnich latach.

Publikacja Arkadiusza S. Więcha zatytułowana *Stary Księgozbiór. Biblioteka Gimnazjum w Dębicy w latach 1900-1932* jest pierwszą publikacją poświęconą w całości księgozbiorowi gimnazjum w Dębicy. W związku z tym należy recenzowaną pracę, bez wątpienia, polecić zarówno historykom badającym dzieje regionalne w XIX i w XX wieku, jak również studentom historii zainteresowanym poznawaniem kulturotwórczej roli książki w mniejszych miastach.

rec. Katarzyna Paduch